

YOHANUN KĀSIRU TE TA YESU KIRISI SƆƆSI

Yohanu u win kāsī teni yoruawa sanam mε ba Yesugibu nōni sƆmƆ ben naanε dokebun sƆ. Yera u bu yorua u ka bu dam kε ben nōni swāaru sƆ. Tire ten gari dabinu nu sāawa yīrenu ni nu tubum sε.

Tire teni, ta sāawa Bibelin tire dāakiru. Ta sun sƆsimƆ nge mε handunia ya koo ka wiru goora ka nge mε Yesu u ko n sāa sanam mε u koo wurama.

Ta maa sun sƆmƆ nge mε Yesu u sāa. U sāawa wi u raa wāa, mεya u wāa gisƆ, u ko n maa wāawa sere ka baadommaƆ. U sāawa gāanu kpuron tore ka nin wii gowo. U maa sāa sinambun sunƆ ka yinnibun Yinni. U maa sāa win yigberun wirugii. U sāawa nge gbee sunƆ ge ga yara Yudan bweserun di. U sāawa yāku kowo tɔnwero, ma u maa sāa nge yāa kinε kpendu te ba ka yākuru kua.

Tire ten gari mero ya sāawa, GusunƆ u koo Setam tabu di mam mam saa Yesu Kirisin min di. Mεya u koo be ba nùn naanε sāa doo nɔru wε ù n wɔn kpaaru ka tem kpam swī.

Tire ten kpunaa

1. Tɔbiribu, wiru 1:1-8.
2. Tire ni ba Yesun yigbenu nɔba yiru yorua, wiru 1:9n di sere wiru 3:22.
3. Ye ya koo kooa sia, wiru 4:1n di sere wiru 22:5.
4. Yesun wuramaru, wiru 22:6-21.

Tire tenin asansi

¹ Tire teni sƆ ba gāa ni yorua ni Yesu Kirisi u terasia. GusunƆwa u nùn gāa ni wε u ka win sɔm

kowobu s̄ōsi ye ya koo koorā ñ n sosi. Nε Yohanu, nε wi na s̄ā Kirisin yoo, u man ye s̄ōsi, saa win ḡoradon min di wi u man ḡoria. ² Na ye kpuron seeda di ye na ka n̄ni wa. Na Gusun̄n gari n̄ōsia ka seeda ye Yesu Kirisi u di. ³ Doo n̄ōrugiiwa wi u Gusun̄n gari yinin gari garim̄, doo n̄ōrugiba maa be ba yi swaa daki, ma ba n̄ni ye ba yorua s̄ō. Domi yen saa ya turuku kooma.

Yesun yigbenu n̄ōba yirun

t̄biribu

⁴⁻⁵ Nε Yohanu, na bεε Yesun yigbenu n̄ōba yiru t̄bura Asin tem s̄ō.

Gusun̄ Yinni wi u w̄ā, wi u raa w̄ā, wi u maa sisi, ka hundeba n̄ōba yiru be ba w̄ā Gusun̄n sina kitarun wuswaa, ka maa Yesu Kirisi wi u s̄ā seeda dio naan̄gii wi ba ḡbia ba seeya ḡrin di, wi u maa s̄ā sina boko, bu bεε durom kua kpa bu bεε alafia w̄.

Yesu u sun k̄i. Ka win yema u sun yakia besen toranun di. ⁶ Ma u sun m̄enna u kua besen sun̄, u sun kua win Baaba Gusun̄n ȳaku kowobu. Wiya u sinandu ka yiiko m̄ sere ka baadomma. Ami.

⁷ Wee, u sisi guru winu s̄ō. Baawure u koo n̄n wa, baa be ba n̄n s̄okan tii. Handunian bwesenu kpuro nu koo ḡō wuri ko win s̄. M̄ya n ko n s̄ā. Ami.

⁸ Gusun̄ Yinni Dam kpurogii, wi u w̄ā, wi u raa w̄ā, wi u maa sisi, u nεε, wiya ḡānu kpuro torua, u koo maa ni wiru go.

Yohanu u Kirisi wa kāsiru s̄ō

⁹ N̄na Yohanu bεgii, nε wi na maa b̄nu m̄ ka bεε n̄ni sw̄aru s̄ō ka Gusun̄n bandu s̄ō ka temanabu s̄ō ȳn s̄ sa ḡbinne ka Yesu. Ba ka man

na tem bure teni sɔɔ te ba mɔ Patumɔsi Gusunɔn garin sɔ ka Yesun seedan sɔ. ¹⁰ Yinnin t̄ru sɔɔ Hunde Dεero dera na k̄sa, ma na nɔɔ damguu nua nen biruɔ nge k̄ak̄aagi ¹¹ ga nεε, n yoruo tireru sɔɔ ye na waamɔ, kpa n tire te m̄risia Yesun yigβenu nɔɔba yirun mi, Efesuɔ, ka Simiiniɔ, ka Pεεgamuɔ, ka Tiatiraɔ, ka Saaduɔ, ka Filadεεfiɔ, ka Lodiseɔ.

¹² Ye na s̄ira n ka wa wi u ka man gari mɔ, yera na dabu wuraginu nɔɔba yiru wa. ¹³ Ma na goo wa nge t̄nun bii u ȳɔ dabu nin suunu sɔɔ. U yaberu sebua ta w̄a sere win naa k̄ɔnɔ ma u kpaki wuragia s̄ke win ḡasɔ. ¹⁴ Win wiru ka win seri buririwa nge w̄esu ñ kun mε nge gunsu ma win n̄ni s̄a nge d̄ɔ yara. ¹⁵ Win naasu ballimɔwa nge sii gan te ba yania ba tea, ma win nɔɔ ga s̄a nge surun bakaru. ¹⁶ Ma u kperi nɔɔba yiru neni win n̄m geuɔ, ma takobi nɔɔ durora ye ba d̄era biru ka wuswaa ya yarimɔ win n̄n di, ma win wuswaa ballimɔ nge s̄ɔ wii w̄llun s̄ɔ. ¹⁷ Ye na n̄n wa, na w̄ruma win naasɔ nge goru. Ma u man win n̄m geu s̄ndi u nεε, n ku berum ko, wiya u s̄a gbiikoo ka d̄ako. ¹⁸ Wiya u s̄a waso, u raa gu adama t̄ u ko n w̄awa ka baadommaɔ. U yiiko mɔ ḡɔn w̄llɔ ka ḡribun w̄a yerɔ. ¹⁹ Ñ n m̄en na, n yoruo ye na wa, ka ye ya kooramɔ t̄, ka ye ya koo kora am̄en biru. ²⁰ Kperi nɔɔba yiru ye na wa nen n̄m geuɔ ka dabu wuraginu nɔɔba yiru ye kpuron tubusianun asansi wee. Kperi nɔɔba yiru ye, ya s̄awa Yesun yigβenu nɔɔba yiru yen ḡradoba. Dabu wuraginu nɔɔba yiru ye maa, ya s̄awa yigβe nin tii.

Gari yi ba Efesugibu sɔɔwa

¹ Kirisi u Yohanu sɔɔwa u nεε, a Efesun Yesun yigberun gɔrado yoruo a nεε, nε wi na kperi nɔɔba yiru ye neni nen nɔm geuɔ, ma na sɔimɔ dabu wuraginu nɔɔba yiru yen suunu sɔɔ na nεε, ² na win kookoosu yɛ ka win sɔma ka win temana bi u mɔ. Na yɛ ma u ñ kpɛ u ka tɔn kɔsobu temana, ma u ben laakari mεera be ba tii sokumɔ gɔrobu, adama ba ñ sãa mε, u deema wee kowoba ba sãa. ³ U suuru mɔ, u ka nɔni swãaru temana nen yĩsirun sɔ, u ñ maa wasire. ⁴ Adama ye na nùn waasi wee, u ñ maa man kĩ nge yellu. ⁵ Ñ n men na, u yaayo mìn di u wɔruma kpa u gɔru gɔsia u ko nge mε u ra raa ko. Ù kun kue mε, kon na n win dabu sua gen ayerun di. ⁶ Ka mε, u gãa teenu mɔ ni nu wã. U Nikolaitigibun kookoosu tusa nge mε nen tii na su tusa.

⁷ Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde Dεero u Yesun yigberu sɔɔmɔ.

Wi u tabu di, kon de u dãa wãaruɗii te ta wãa Gusunɔn wãa yerɔn binu di.

Gari yi ba Simiinigibu sɔɔwa

⁸ Kirisi u maa nεε, a Simiinin Yesun yigberun gɔrado yoruo a nεε, nε wi na sãa gbiikoo ka dãako, nε wi na raa gu ma na seewa na wasi, na nεε, ⁹ na win nɔni swãaru yɛ, na maa win sãaru yɛ. Ka mε, u sãa atasiri. Na yɛ kɔsa ye ba nùn gerusimɔ be ba tii sokumɔ Yuuba adama ba ñ sãa mε, Setam tamba ba sãa. ¹⁰ U ku berum ko nɔni swãa te ta nùn sisien sɔ. Wee, Setam u koo de bu ben gabu pirisɔm doke u ka ben laakari mεeri. Ba koo wahala wa sere sɔɔ wɔkuru. U de u n sãa bɔrɔkini sere ka gɔɔwɔ, kpa n nùn wãaru wɛ nge sina furɔ.

11 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde Dεero u Yesun yigbenu sɔɔmɔ.

Wi u tabu di, gɔɔ yiruse kun nùn wasi.

Gari

yi ba Pεegamugibu sɔɔwa

12 Kirisi u maa nεε, a Pεegamun Yesun yigberun gɔrado yoruo a nεε, nε wi na takobi nɔɔ durora ye ba dεera biru ka wuswaa neni na nεε, 13 na win wāa yeru yē mi Setam sina kpaara wāa. U nen yīsiru wure, u n win naane ye u man sāa fēre, baa sanam mε ba nen seeda dio naanegii Antipasi go ben mi, mi Setam wāa yera wāa. 14 Adama ka mε, gāanu fiiko ni na nùn waasi wee, gaba nùn wāasi be ba Balamun sɔɔsiru swīi. Balamu wi, u ra n Balaki sɔɔsimɔ nge mε u koo ko u ka Isireliba torasia, kpa bu būu sāa dīanu di, kpa bu kɔɔ menna tantanaru sɔɔ. 15 Nge mεya gaba nùn wāasi be ba Nikolaitigibun sɔɔsiru swīi. 16 Ñ n men na, u gōru gɔsio. Ù kun kue mε, kon nùn naa swīima tē, kpa n ka bu tabu ko ka takobi ye ya yarimɔ nen nɔɔn di.

17 Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde Dεero u Yesun yigbenu sɔɔmɔ.

Wi u tabu di, wiya kon manna ye ya berua wē u di. Kon nùn kpee kpikuru wē tē sɔɔ ba yīsi kpaaru yoru te goo kun yē ma n kun mɔ wi ba tu wē.

Gari yi ba Tiatiragibu sɔɔwa

18 Kirisi u maa nεε, a Tiatiran Yesun yigberun gɔrado yoruo a nεε, nε Gusunɔn Bii win nɔni sāa nge dɔɔ yara ma nen naasu ballimɔ nge sii gan te ba yania ba tea, na nεε, 19 na win kookoosu yē. Na win kīru yē, ka win bɔrɔkiniru, ka win tɔn geeru

ka maa win temanabu. Na yē ma win sɔm dāakiru ta gbiikiru kere. ²⁰ Adama ye na nùn waasi wee. Kurɔ wi ba mɔ Yesabeli wi u tii sokumɔ Gusunɔn sɔmɔ, u dera u nen sɔm kowobu swaa nim wia ka win sɔsiru bu ka kɔɔ menna tantanaru sɔɔ kpa bu bũu sãa dīanu di. ²¹ Na nùn ayeru wē u ka gɔru gɔsia adama u ñ kī u win kom beretεke deri. ²² Yen sɔna kon nùn kpī ka bararu kpa n be ba ka nùn sakararu kua kpēε nɔni swãa bakaru sɔɔ bà kun gɔru gɔsie ba kom kɔsum deri mε u bu sɔɔsi. ²³ Yen biru kon win bibu go. Saa yera Yesun yigbenu kpuro nu koo gia ma nena na tɔmbun bwisikunu ka ben gɔrusu yē. Kon ben baawure kɔsie nge mε win kookoosu nε.

²⁴ Adama be ba tie Tiatira sɔɔ, be ba ñ sɔɔsi kɔsu ni swīi, ba ñ gie ye gaba sokumɔ Setam asiri baka, na bu sɔɔmɔ, na ñ kon maa bu sɔmunu ganu sɔbi. ²⁵ Adama ye ba mɔ bu ye nenuɔ sim sim sere n ka tunuma. ²⁶⁻²⁷ Wi u tabu di ma u mɔ ye na kī sere ka nɔrɔ, wiya kon yiiko ye wē ye na mwa nen Baaban min di. Kon nùn yiiko ye wē bwesenu kpuron wɔllɔ u n bu kpare ka sii bokuru kpa u bu so u kɔsuku nge wekenu. ²⁸ Na kon maa nùn yam sārerun kpera wē.

²⁹ Baawure wi u swaa mɔ u nɔɔwɔ ye Hunde Dεero u Yesun yigbenu sɔɔmɔ.

3

Gari yi ba Saadugibu sɔɔwa

¹ Kirisi u maa nεε, a Saadun Yesun yigberun gɔrado yoruo a nεε, nε wi na Gusunɔn Hundeba nɔɔba yiru ye mɔ ka maa kperi nɔɔba yiru ye, na nεε, na win kookoosu yē. Na yē ma ba gerumɔ u sãa waso baa mε u sãa gɔri. ² Ñ n mɛn na, u yando kpa u ye ya nùn tie tāsisia yu sere gbi mam mam.

Domi na wa ma win kookoosu kun dende sã sã Gusunɔ nɛn Yinnin mi. ³Yen sɔ, u yaayo ye ba nùn sɔɔsi ka nge mɛ u ye nua. U ye mɛm nɔwɔ kpa u win gɔru gɔsia. Ù kun yande, kon na n nùn deema wɔkuru nge gbɛnɔ. U ñ ko n maa yɛ saa ye kon na. ⁴Ka mɛ, gaba wãa Saaduɔ be ba kun tii disinu tɛɛni, beya ba koo ka man sɪ kpa ba n yã kpikinu doke, domi beya n ka weenɛ. ⁵Wi u tabu di, wiya u koo yã kpikinu doke mɛsum. Na ñ kon maa win yĩsiru go wãarun tireru sɔɔ. Batuma sɔɔ kon wura nɛn Baaban wuswaaɔ ka win gɔradoban mi ma u sã negii.

⁶Baawure wi u swaa mɔ u nɔwɔ ye Hunde Dɛero u Yesun yigbɛnu sɔmɔ.

Gari yi ba Filadɛɛfigibu sɔwa

⁷Kirisi u maa nɛɛ, a Filadɛɛfin Yesun yigberun gɔrado yoruo a nɛɛ, nɛ wi na sã Dɛero ka Gemgii, nɛ wi na sina boko Dafidin yenun kɔkɔrɔ nɛni, nɛ wi na n kenia, goo ku ra kenɛ, nɛ wi na n maa kenua, goo ku ra kenie, nɛna na nɛɛ, ⁸na win kookoosu yɛ. Na yɛ ma win dam kun kpã. Ka mɛ, u nɛn gari mɛm nɔwɔ, u ñ nɛn yĩsiru siki. Yen sɔna na nùn gambo kenia ye goo kùn kpɛ u kenɛ. ⁹Wee kon nùn Setam tɔn be nɔmu sɔndia be ba tii sokumɔ Yuuba adama ba ñ sã mɛ, domi weesa ba mɔ. Kon de bu na win wuswaaɔ bu kpuna bu nùn bɛɛɛ wɛ. Be kpuro ba koo gia ma na nùn kɪ. ¹⁰Yɛn sɔ u tɛmana u man mɛm nɔwɔ, yen sɔna kon nùn bere wahalan saa sɔɔ ye ya sisi handunia kpuro sɔɔ yu ka tɔmbun laakari mɛɛri be ba wãa handunia sɔɔ. ¹¹Na sisi na ñ tɛmɔ. Ye u mɔ, u ye nɛnuɔ kem kem kpa goo u ku raa nùn win nasaran are mwaari. ¹²Wi u tabu di wiya kon ko

gbere Gusunə nən Yinnin s̄aa yerə, u ̀n maa yariə. Kon nən Yinnin yīsiru yore win wəllə ka maa win wuun yīsiru ge ga s̄aa Yerusalemu kpa, ge ga koo sarama win wəllun di. Kon maa nən yīsiri kpaaru yore win wəllə.

¹³ Baawure wi u swaa mə u nəwə ye Hunde Dεero u Yesun yigbenu s̄əm.

Gari yi ba Lodisegibu s̄əwa

¹⁴ Kirisi u maa nεε, a Lodisen Yesun yigberun gɔrado yoruo a nεε, nε gemgii, nε wi na s̄aa seeda dio geo naanegii, Gusunən taka kooran nuuru, na nεε, ¹⁵ na win kookoosu yē. Na yē ma u ̀n yem, u ̀n maa sum. Na raa kīwa u n sum ̀n kun mε u n yem. ¹⁶ Adama yèn s̄ə u s̄aa wurə wurə, u ̀n sum u ̀n maa yem, kon nùn pura nən nəən di. ¹⁷ U gerumə u mə, u s̄aa atasiri, u kua dukiagii, u ̀n gāanun yāaru mə. Adama na nùn s̄əm, wi, ḡru garin barəwa, ka wənwəndo, ka masaasi ka w̄ko ka tererugii. ¹⁸ Yen saabuwa na nùn bwisi kēm, u de u wura dwe nən mi ye d̄ə sənwa, kpa u ka ko dukiagii. U maa kpam yāa kpikinu dweo ni u koo ka win tereru bere kpa u kun maa sekuru mə. U kpam maa nən tibu dweo u doke kpa u yam wa. ¹⁹ Be na kī kpuro beya na ra nən doke kpa n bu s̄eyasia. Yen s̄ə, u hania koowo kpa u ḡru ḡsia. ²⁰ Wee, na ȳ dii kənnəwə na taka mə. Baawure wi u nən nəə nəəm mə u kenia, kon du win mi, kpa n ka nùn di kpa u maa ka man di. ²¹ Wi u tabu di, wiya kon de u ka man sina nən sina gənaə, nge mε na tabu di ma na sina ka nən Baaba win sina gənaə.

²² Wi u swaa mə u nəwə ye Hunde Dεero u Yesun yigbenu s̄əm.

4

Sāa te ta wāa Gusunə wəllə

¹ Yen biru nε Yohanu na mεera na wa kənnə gagu ga keniare Gusunə wəllə.

Ma na maa nəə ge nua ge ga sāa nge kākāagi ge ga raa gbia ga ka man gari kua. Ga kpam nεε, n yəəma mi kpa u man sōsɔsi ye ya koo na amen biru. ² Mii mii Hunde Dεero dera na kāsā. Wee, na sina kitaru wa Gusunə wəllə, goo u sō te səə. ³ Wi u sō mi, win wuswaa ballimə nge ni nu nəni bwese bweseka mə ka ni nu nəni swāaru mə. Guru waa ya sina kita te sikerene ya ballimə nge kpee te ta nəni wuru beku mə. ⁴ Ma sina kitanu yenda nne nu sina kita te kooro bure. Ma guro gurobu yenda nne ba sō kita nin wəllə ba yāa kpikinu doke ka furə wuragisu. ⁵ Yera saa sina kita ten min di guru maakinu yarimə ka wurenu ka guru gbāsukunu. Fitolakunu nəəba yiru ni nu sōre nu wāa sina kita ten wuswaaə. Niya nu sāa Gusunən hundeba nəəba yiru. ⁶ Sina kita ten wuswaaə yeru gagun bwesera wāa mi, ge ga ka diki weene.

Sina kita ten suunu səə ka ten gən gənka, hunde koniba nne ba wāa mi, ba nəni dabinu mə biru ka wuswaa. ⁷ Hunde koni gbiikaa ya sāa nge gbee sunə, ma yiruse sāa nge naa buu. Itasen wuswaa sāa nge tənugia, ma nneεe ya ka gunə bakeru weene te ta yōəwa. ⁸ Hunde koni nne yen baayere ya kasa nəəba tia tia mə, ma yi nəni mə yam kpuro təəwə ka səəwə. Ba ra n womu mə kpeetim sari sōə səə ka wəkuru ba n mə,
 Dεero! Dεero! Dεero!
 Meya Yinni Gusunə Dam kpurogii u sāa,
 wi u raa wāa, wi u wāa, wi u maa sisi.

⁹ Sanam mε hunde koni be, ba yiiko ka bεεεε
 ka takarun womusu nùn kuammε wi u wāa
 ka baadommao, ma u sō sina kita ten wollo,
¹⁰ sanam meya guro gurobu yenda nne ye, ba nùn
 kpunammε ba nùn sāamō. Ba maa ben furōsu
 pwetirimō ba kasi mō sina kita ten wuswaaō ba mō,
¹¹ Gusunō besen Yinni, wuna a dam ka yiiko mō,
 wuna sa ko bεεεε wē.
 Domi wuna a gāanu kpuro taka kua.
 Wunen kīrun saabuwa nu ka wāa nu wasi.
 Ten saabuwa nu maa ka taka koorā.

5

Tire kureru

ka Yāa kinε kpendu

¹ Wee na wa wi u sō sina kita ten wollo u tire
 kureru garu neni win nām geuō. Ba tire te yoruawa
 biru ka wuswaa, ma ba tu yīrenu nōba yiru koosi.

² Ma na wollun gōrado damgii goo wa u gbāra ka
 dam u nεε, wara yiiko mō u ka yīre ni kusia kpa u
 tire kure te wukia.

³ Adama goo sari wi u wāa wollo n̄ kun mε temō n̄
 kun mε tem sōwō wi u kpīa u tire kure te wukia
 u mεεra ten sōwō. ⁴ Na swī gem gem yēn sō goo
 sari wi u yiiko mō u ka tire kure te wukia u ten sō
 mεeri. ⁵ Yera guro guro ben turo man sōwā u nεε, n
 ku swī. Wee, gbee sunō ge ga yara Yudan bweserun
 di, ge ga sāa nge kpīi kpaaru Dafidin yenuō, ga tabu
 di, ga koo kpī gu yīrenu nōba yiru ye kusia kpa gu
 tire te wukia.

⁶ Na mεera ma na Yāa kinε kpendu wa ta yō sina
 kitarun suunu sō, ma hunde koni nne ka guro
 guro be, ba tu sikerenε. Yāa kinε kpem te, ta sāare

ba ka tu yākuru koore, ta k̄aba n̄ɔba yiru m̄a ka
 maa n̄ɔni n̄ɔba yiru yi yi s̄aa Gusun̄ɔn hundeba
 n̄ɔba yiru, be u ḡɔra handunia kpuro s̄ɔɔ. ⁷Ȳaa kin̄ɛ
 kp̄ɛm te, ta da win mi wi u s̄ɔ sina kitar̄ɔ, ma ta tire
 kure te mwa win n̄ɔm geun di. ⁸Ye ta kua m̄ɛ, yera
 hunde koni n̄n̄ɛ ye ka guro gurobu ȳɛnda n̄n̄ɛ ye, ba
 kpuna Ȳaa kin̄ɛ kp̄ɛm ten wuswaaɔ. Ben baawure u
 m̄ɔr̄ɔku m̄a ka wuran bweebu mi s̄ɔɔ turare w̄aa ye
 ya s̄aa naan̄ɛ dokeobun kananu. ⁹Ma ba wom kp̄ɔɔ
 kua ba m̄ɔ,

wuna a yiiko m̄a a ka tire kure te mwa
 kpa a ȳire ni kusia.

Domi ba raa ka nun yākuru kua.

Ma a Gusun̄ɔn t̄ɔmbu yakia ka wun̄ɛn ȳɛm
 saa bweseru baatere ka barum baam̄ɛre
 ka t̄ɔmbu kpuro ka tem baam̄ɛren min di.

¹⁰A bu m̄ɛnna a kua ben sun̄ɔ,
 a bu kua Gusun̄ɔ b̄ɛs̄ɛn Yinnin ȳaku kowobu.
 Ba koo bandu di handunia kpuro s̄ɔɔ.

¹¹Na kpam m̄ɛɛra ma na w̄ɔllun ḡɔrado dabirun
 n̄ɔɔ nua, ben geera tura n̄ɔr̄ɔn n̄ɔr̄ɔn suba n̄ɔr̄ɔbu.
 Ba sina kita te ka maa hunde koni n̄n̄ɛ ye ka guro
 guro be siker̄ɛn̄ɛ. ¹²Ba n̄ɔɔḡiru sua ba m̄ɔ,
 Ȳaa kin̄ɛ kp̄ɛm te ba raa ka yākuru kua,
 ta tura bu ka tu yiiko w̄ɛ,
 ka dukia, ka ȳɛru, ka dam,
 ka b̄ɛɛɛ, ka girima, ka siarabu.

¹³Ma na nua taka koor̄a kpuro, ye ya w̄aa w̄ɔll̄o ka
 tem̄ɔ, ka tem s̄ɔw̄ɔ, ka nim w̄ɔku s̄ɔɔ, ye ya w̄aa
 handunia s̄ɔɔ kpuro gesi ya n̄ɔɔḡiru sue ya m̄ɔ,
 wi u s̄ɔ sina kitar̄ɔ ka Ȳaa kin̄ɛ kp̄ɛm te,
 beya ba siarabu ka b̄ɛɛɛ ka yiiko ka sinandu m̄a
 sere ka baadom̄maɔ.

14 Ma hunde koni nne ye, ya wura ya nne, ami. Ma guro guro be, ba kpuna ba saaru kua.

6

Yĩrenu

1 Yera na wa Yaa kine kpem te, ta yĩrenu nɔɔba yiru yen teeru kusia, ma na nua hunde koni ben turo gbāra nge gura u goo sɔɔwa u nne, a yarima. 2 Ye na mɛera, yera na dum kaa wa. Wi u ye sɔni u tendu neni, ma ba nɔn sina furɔ dokea. U swaa wɔri nge tabu dio wi u dɔɔ u kpam tabu diima.

3 Yera Yaa kine kpem te, ta yĩreru yiruse kusia, ma na nua hunde koni ben yiruse u goo sɔɔwa u nne, a yarima. 4 Duma gaa kpam yara ya saa dum swaa. Wi u ye sɔni ba nɔn dam kā u ka tabu yēbi handunia sɔɔ kpa tambu bu ka goona. Ma ba nɔn takobi baka gaa wē.

5 Yera Yaa kine kpem te, ta yĩreru itase kusia, ma na nua hunde koni ben itase u goo sɔɔwa u nne, a yarima. Na mɛera ma na dum wɔka wa. Wi u ye sɔni u tongoro neni win nɔmaɔ. 6 Ma na nɔɔ gagu nua ga saare ga wee hunde koni nne yen min di ga nne, alikama kilo tian geera saa sɔɔ teerun samburun gobi. Meya maa ɔsu kilo itan geera ne. Adama a ku gum ka tam sanku.

7 Yera Yaa kine kpem te, ta yĩreru nneɛe kusia. Ma na nua hunde koni ben nneɛe u goo sɔɔwa u nne, a yarima. 8 Na mɛera ma na wa dum berɔ wuruwa. Wi u ye sɔni, win yĩsira Gɔɔ, ma gɔribun waa yera nɔn swii. Beya ba yiiko wē bu ka handunian bɔnu nneɛe go ka takobi, ka gɔɔru, ka baranu, ka maa gbeeku yeɛ yi yi waa tem me sɔɔ.

⁹ Yen biru Yāa kinε kpem te, ta yīreru nɔɔbuse kusia. Ma na tɔmbun hundeba wa yāku yerun kəkərɔ be ba go Gusunən gari ka seeda ye ba din sɔ.

¹⁰ Tɔmbun hunde beya ba gbāra ba nεε, Yinni dεεro, gemgii, sere saa yerà a mara a ka handunian tɔmbu siri kpa a bu sεεyasia yèn sɔ ba sun go.

¹¹ Ba ben baawure yabe kpikiru sebusia, ma ba bu sɔɔwa bu wēro fiiko gina sere ben sɔm kowosibu ka begibun geeru tu ka yibu be n tie bu go, nge mε ba maa be go.

¹² Na kpam mεera sanam mε Yāa kinε kpem te, ta yīreru nɔɔba tiase kusia. Ma tem mu yīra ka dam, ma sɔɔ tīra niki niki nge beku wɔku sinumgiru, ma suru swēra kom kom nge yem.

¹³ Kperi maa wərukumɔ temɔ nge mε gandun bii birenu ra dεrure sanam mε woo damguu ga tu siramɔ.

¹⁴ Ma wəlla kurura nge tireru ma guuru baatere ka tem bureru baatere nu sin yenu kɔsa.

¹⁵ Sanam mεya handunian sinambu ka tem yērobu ka tabu sinambu ka atasiriba ka damgibu, tɔmbu kpuro gesi, yobu ka tii mɔwɔbu, ba tii berua kpee wərusɔ ka kpee baaba sɔɔ.

¹⁶ Ba guunu ka kpenu nɔɔgiru mɔ ba mɔ, i sun sēsikio, i bere saa win wuswaan di wi u sɔ sina kitarɔ ka sere Yāa kinε kpem ten mɔrun di.

¹⁷ Domi ben mɔrun tɔɔ bembere te, ta tunuma. Wara u koo kpī u yōra u tu ma.

7

Isirelin tɔmbu 144.000

¹ Yen biruwa na wəllun gɔradoba nne wa ba yɔ handunian goonu nne sɔɔ ba handunian wosu nne neni, kpa woo gu ku ka ko tem sɔɔ, ka nimɔ, kpa gu ku dāru garu yīiri.

² Na maa wəllun gɔrado goo wa

u wee saa s̄o yari yerun di, u Gusun̄o Yinni wason yīreru neni. U ḡaradoba nne ye n̄oogiru kua be Gusun̄o u dam k̄a bu ka tem ka nim w̄oku k̄osa kua, ³ u n̄eε, i ku handunia ka nim w̄oku ka d̄anu k̄osa gaa kua sere su ka Gusun̄o bes̄en Yinnin s̄am kowobu yīreru kua ben sirin̄o. ⁴ Yera ba man ben geeru s̄oowa Isirelin bibun bwesenu kpuro s̄o b̄en sirin̄o ba Gusun̄on yīreru doke. Ba s̄a t̄onu n̄ar̄obun suba wunaa weeru ka nne (144.000). ⁵ Yudan bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiruw̄a (12.000) ba yīreru kua. M̄eya maa Rub̄enin bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Gadin bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. ⁶ Asēen bweseru s̄o, t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Nefitalin bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Manasen bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. ⁷ Sim̄ēon bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Lefin bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Isakarin bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. ⁸ Sabulonin bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Yosefun bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru. Benyam̄ēen bweseru s̄o t̄onu n̄ar̄obun suba w̄akura yiru.

T̄on w̄aru guna

⁹ Yen biru na kpam m̄ēēra ma na t̄on dabi dabinu wa be goo kun kp̄ε u gari. Ba yara saa tem baamere ka bweseru baatere ka t̄ambu kpuro ka barum baam̄eren min di. Be kpuro ba ȳora sina kitaru ka Ȳaa kin̄e kp̄endun wuswaā, ba yabe kpikinu sebua, ma ba b̄aa kakosu neni n̄omaa. ¹⁰ Ba n̄oogiru kua ba n̄eε, bes̄en faaba ya weewa Gusun̄o bes̄en Yinnin min di wi u s̄o sina kitar̄o, ka maa Ȳaa kin̄e kp̄em ten min di. ¹¹ Ma w̄allun ḡaradoba

kpuro ba yōra ba sina kita te ka guro guro be ka hunde koni nne ye sikerene. Yera ba kpuna sina kita ten wuswaa ba Gusunō sāamō ¹² ba nee, ami. Gusunō bešen Yinniwa u siarabu ka girima ka yēru ka takaru ka beere, ka dam, ka yiiko mā sere ka baadomma. Ami.

¹³ Yera guro guro ben turo man bikia u nee, berà beni be ba yabe kpikinu sebua. Man diya ba na.

¹⁴ Na wisa na nee, na ò yē ni tønwerō, wuna kaa n yē.

U man sōwa u nee, tøn beni ba yarimawa bōne bakan di. Ba ben yabenu tea ba bururasia ka Yāa kinε kpem ten yem. ¹⁵ Yenin sōna ba yō Gusunōn sina kitarun wuswaa ba nùn sāamō wōkuru ka sō sō win sāa yerō. Wi u sō sina kitarō u koo bu win wāaru wukiri. ¹⁶ Ba ò maa gōru wasi, ò kun mε nim nōru. Sō kun maa bu soomō, mēya maa yam susura kun bu wahala mō. ¹⁷ Domi Yāa kinε kpem te ta wāa sina kitarun suunu sō, tera ta koo bu kpara, tu ka da wāarun bwia. Gusunō u koo maa bu ben nōni yīresu kpuro woka.

8

Yīreru nōba yiruse

¹ Sanam mε Yāa kinε kpem te, ta yīreru nōba yiruse kusia, ma yam mari Gusunō wōllō nge nōni kpakinu tenan saka. ² Yen biru na wōllun gōradoba nōba yiru wa be ba ra n yō Gusunōn wuswaa. Ba bu kōbi nōba yiru wē.

³ Yen biru wōllun gōrado goo na u yōra yāku yerun bōkuō u wuran bweebu neni ge ga turare mō. Ba nùn turare wē ya kpā u ka ye naane dokeobun kananu menna yāku yee wuragirun wōllō te ta wāa

Gusunən sina kitarun wuswaaə. ⁴Turare yen wiisu seewa wəllə Gusunən wuswaaə ka naanε dokeobun kananu sannu saa gərado win nəman di. ⁵Yera gərado wi, u turaren bweebu ge sua u gu dɔə yibia saa yāku yeru min di, ma u gu kɔəma temə. Sanam mε sɔəra guru gbāsukunu na ka wurenu ka guru maakinu ka maa tem yīribu.

Kəbi

⁶Yen biru wəllun gəradoba nəba yiru be ba kəbi nəba yiru ye neni, ba sɔəru kua bu ka yi so.

⁷Gərado gbiikoo u win kəba so. Yera guru kpenu ka dɔə ka yem sannu n burina, ma ya nɛera ka dam saa wəllun di. Ma tem bənu itase ya dɔə mwaara ka dāan bənu itase ka maa yaka bekusu kpuro.

⁸Ma gərado yiruse u win kəba so. Ma gāa ni nu sāare nge guu bakaru te ta dɔə mwaamə, ba nu kasa kua nim wəku sɔə. Nim wəkun bənu itase ya gəsira yem, ⁹ma hunde koniba kpuro be ba wāa nim wəku sɔən bənu itase ba gu, goo nimkusu kpuron bənu itase ya maa kam kua.

¹⁰Yen biru, gərado itase u win kəba so. Yera kperi baka gaa ye ya dɔə yabure nge wii bəndu, ya wəruma wəllun di daru kokin bənu itase sɔə ka maa bwii sɔə. ¹¹Wee, kpera yen yīsira sosubu. Ma nim mən bənu itase sosia ma tən dabira gu ye ba nim mε nərə yèn sɔ mu sosia.

¹²Yen biru gərado nnese u win kəba so. Yera sɔən bənu itase ka surun bənu itase ka kperin bənu itase tīra, ma sɔə sɔən bənu itasen yam bururam kun maa wāa, mɛya maa wəkurun bənu itasen yam bururam.

¹³Na kpam mɛera ma na gunə bakerun swīi nua ta yɔəwa sere sere Gusunə wəllə ta gbāramə too too

ta m̀, waiyo, waiyo, am̀na handuniagibun ǹni swāara koo ǹra sanam m̀ g̀radoba ita be ba tie ba koo ben k̀bi so.

9

¹ Yen biru g̀rado ǹbuse u win k̀ba so. Ma na kpera wa ye ya raa ẁruma tem̀ saa ẁllun di, ba ye ẁru b̀k̀ ǹru sariruguun k̀k̀r̀ w̃. ² Kpera ye, ya ẁru ge wukia ma wiisu yara nge d̃̀ bokon wiisu, ma s̃̀ ka wom t̃ira ẁru gen wii sin saabu. ³ Ma twee yi yarima wii sin min di yi t̃ria tem̀, ma ba yi dam k̃ nge nian bw̃aru. ⁴ Ba yi wooda w̃ yi ku yakasu sanku, ñ kun m̀ g̃a bekunu, ñ kun m̀ d̃ru garu ma n kun m̀ t̃n be ba kun Gusuǹn ỹreru m̀ ben siriǹ. ⁵ Twee yi, yi ñ wooda wa yi ka t̃mbu go ma n kun m̀ yi bu ǹni s̃ sere suru ǹbu. Ǹni swāa ten wuriribu s̃awa nge nia ỳ n t̃nu toban wuriribu. ⁶ Suru ǹbu ye s̃, t̃mba koo g̃ kasu adama ba ñ wasi. Ba koo g̃ k̃a adama u koo bu duka suuri.

⁷ Twee yi, yi s̃awa nge dumi yi ba s̃ru kua tabun s̃. Yin wiǹ g̃anu w̃a nge fur̀ wuragisu, ma yin wusw̃e s̃a nge t̃mbugii. ⁸ Yin s̃rum s̃a nge t̃n kur̀bun seri, ma yin donnu s̃a nge gbee suǹginu. ⁹ Yin toronu maa s̃awa nge tarakpe sisuginu, ma yin kasan wurenu s̃a nge k̃k̃ sisugii yi dum dabinu gawe tabu s̃. ¹⁰ Yi sinu m̀ ka s̃s̃nu nge nia, sii ni s̃ra dam w̃a yi ka t̃mbu ǹni s̃ suru ǹbu. ¹¹ Yi suǹ m̀ yin suunu s̃ wi u s̃a ẁru b̀k̀ ǹru sariruguu gen g̀rado wirugii. Win ỹsira ka Heberum Abadoni. Ka G̃ekim maa wiya ba m̀, Apolioni.

¹² Tē, ye gbee swāa gbiikira doona n tie gbee swāanu yiru ni nu sisi.

¹³ Yera gɔrado nɔɔba tiase u win kɔba so. Ma na nɔɔ gagu nua saa yāku yee wuragirun kaanu nnɛn di te ta wāa Gusunɔn wuswaaɔ. ¹⁴ Nɔɔ ge, ga gɔrado nɔɔba tiase wi u kɔba nɛni sɔɔwa ga nɛɛ, a gɔradoba nɛ ye yɔsuo be ba bɔkua daa baka ten mi te ba mɔ Efarati. ¹⁵ Yera ba gɔradoba nɛ ye yɔsu be ba sɔɔru sāa wɔɔ gen suru win tɔɔ ten kɔba yen sɔ ye Gusunɔ u yii bu ka handunian bɔnu itasen tɔmbu go. ¹⁶ Ba man tabu kowo be ba dumi sɔnin geeru sɔɔwa. Ba nɛɛ, ba sāawa yako goobu (200.000.000). ¹⁷ Mɛ na dumi ka yin maasɔbu waasina nɛn kāsiru sɔɔ wee. Ba tarakpenu doke ni nu sɔri nge dɔɔ, ma nu boogu sāa nge bura, ma nu maa sāa nge sɔɔ bisu. Dumi yin winu sāa nge gbee sunɔn wiru, ma yin nɔɔn di dɔɔ ka wiisu ka sɔɔ bisu yarimɔ. ¹⁸ Handunian bɔnu itasen tɔmbu ba gu gāa sɛsɔginu ita yen saabu, dɔɔ, ka wiisu, ka sɔɔ bisu, ye ya yarimɔ dumi yin nɔsun di. ¹⁹ Dumi dumi yin dam wāawa yin nɔsɔ ka maa yin sinɔ. Yin sinu sāawa nge wɛɛ, nu winu mɔ. Niya yi ra ka tɔmbu nɔni sɔ.

²⁰ Handunian tɔmbu be ba tie, be ba kun gu ka gāa sɛsɔgii ni, ba ñ gɔru gɔsie, bu ye ba ka nɔma kuan sāaru deri, ka Setam bwāabu ka būu ni ba kua ka wura ka sii geesu ka sii gandu ka kpenu ka dāa, ni nu kun kpɛ nu gari nɔ, nu ñ maa kpɛ nu yam wa, nu sere sī. ²¹ Mɛya maa tɔn be, ba ñ ben tɔn goberu deri ka ben dobo dobo, ka ben kɔɔ mɛnnabu tantanaru sɔɔ, ka ben gbɛna.

Wəllun gərado

ka tire kure piibu

¹ Na maa kpam wəllun gərado damgii goo wa u saram wee wəllun di. Guru wira nùn wukiri, guru waa win wiru tēke, win wuswaa ballimə nge sō, ma win naasu sāare dō yari. ² U tire kure piibu gagu neni ga wukiare win nəmu. U win nəm geun nə səndi nim wəkun wəllə, ma u maa nəm dwaruguu səndi tem, ³ ma u kukura nge gbee sunən swī. Ye u kukura u kpa, yera guru kukiribu nəba yiru ya nəra. ⁴ Ye guru kukiri bi, bu nəra bu kpa, mii mii na səru kpa n ka gari yi yore. Adama na nə gagu nua saa wəllun di ga nεε, ye guru kukiribu nəba yiru ye, ya gerua a ku ye yore. A gari yi nenu asiri sə.

⁵ Yera gərado wi na raa wa u yō tem sə ka nim, u win nəm geu yiya wəllə, ⁶ ma u bōrua ka Gusunən yīsiru wi u wāa sere ka baadomma, wi u wəllu ka ten gāanu taka kua, ka tem ka mən gāanu ka maa nim wōku ka gen gāanu. Gərado wi, u gerua u nεε, saa kun maa denyasiarə. ⁷ Adama sanam mε gərado nəba yiruse u koo win kəba so, sanam mεya Gusunə u koo win himba ye goo kun yē yibia nge mε u raa win səmabu sōwa.

⁸ Yen biruwa nə ge na raa nua wəllun di ga ka kpam man gari kua ga nεε, a doo a tire kure piibu ge ga wukiare mi mwa gərado win nəmun di wi u yō tem ka nim wəllə.

⁹ Na da gərado win mi, na nùn kana u man tire kure piibu ge wē. Ma u man sōwa u nεε, n gu mə n tem n mwε. Ga koo sosia nən nukurə, adama nən nəwə ga koo dorawa nge tim.

¹⁰ Na tire kure piibu ge mwa win n̄mun di, ma na gu tema. Geema, n̄n n̄w̄w̄ ga dorawa nge tim, adama ye na gu mwε na kpa, ga sosiawa daka daka n̄n nukur̄.

¹¹ Yera ba man s̄w̄wa ba n̄ε, kon kparam Gusun̄n gari gere t̄n dabiru ka tem dabinun s̄, ka bwese dabiru ka maa sinam dabinun s̄.

11

Seeda diobu yiru

¹ Yen biru, ba man ȳirutia gaa w̄, ye ya s̄a nge d̄ka ma ba man s̄w̄wa ba n̄ε, n seewo n da n Gusun̄n s̄a yeru ȳire ka ȳaku yeru, kpa n bu gari be ba s̄aru m̄ mi. ² Adama n ku yen t̄w̄ yaara ȳire, domi ba ye t̄n tukobu k̄a be ba koo wuu d̄er̄ taaku sere suru weeru ka yiru. ³ U koo de win seeda diobu yiru bu win gari gere ba n saakiba sebua, sere s̄w̄ n̄r̄bu ka goobu ka wata (1.260).

⁴ Seeda diobu yiru ye, ba s̄a olifin d̄anu yiru ye, ka dabunu yiru ni nu ȳ Gusun̄ tem kpuron Yinnin wuswaa. ⁵ Goo ù n k̄i u bu k̄sa kua, d̄w̄wa ra yari ben n̄sun di u ben yiber̄ba kpeerasia, nge m̄ya wi u kasu u bu k̄sa kua, u koo ka gbi. ⁶ Ba dam m̄ bu ka w̄llu k̄n̄, gura yu ku ka n̄ε saa ye ba Gusun̄n gari gerum̄. Ba maa dam m̄ nim w̄ll̄ bu ka mu ḡsia ȳm. Ba maa kparam dam m̄ bu ka handunia bara bwese bweseka kp̄ε nge m̄n n̄w̄ ba k̄i.

⁷ Sanam m̄ε ba koo seeda di bu kpe, yera gbeeku yaa ye ya yara w̄ru n̄ru sariruguu gen min di ya koo ka bu tabu ko, yu bu kamia kpa yu bu go. ⁸ Ben gonu ko n kp̄i wuu b̄k̄ gen swaa s̄w̄, wuu mi ba ben Yinni d̄a bunanaru kpare. Wuu gen ȳsira ba

weenasina ka Sodomu, ñ kun me ka Egibiti. ⁹ Tɔn dabinu saa handunian tɔmbu kpuron min di ka bwesenu kpuron di ka barum baamɛren di ka sere tem kpuron di ba koo ben gonu mɛeri sɔɔ ita ka bɔnu, ba ñ koo wura bu bu sike. ¹⁰ Handunian tɔmbun nukura koo dora, ba koo tɔɔ bakaru ko kpa bu kɛnu mɔrisiana yɛn sɔ Gusunɔn sɔmɔbu yiru be ba raa handuniagibu tɔya kua mi, ba gu. ¹¹ Sɔɔ ita ka bɔnu yen biru, Gusunɔ u kpam goo ni wɛsia wɔarugiru wesia, ma nu seewa nu yɔra. Bɛrum bakam tɔn be kpuro mwa be ba nu wa. ¹² Yera Gusunɔn sɔmɔbu yiru ye, ba nɔɔguru nua wɔllun di ba nɛɛ, i yɔɔma gee. Ba yɔɔwa wɔllɔ guru wiru sɔɔ sanam mɛ ben yiberɛba ba bu mɛera. ¹³ Mii mii ma tem yira gem gem, ma wuu gen bɔnu wɔkuruse ya wɔruma. Tɔn be ba gu tem yiru bi sɔɔ, ben geera sɔa tɔnu nɔrɔbun suba nɔɔba yiru (7.000). Tɔn be ba tie, ma ba nanda gem gem, ma ba Wɔrukoo bɛɛɛ wɛ.

¹⁴ Tɛ, gbee swɔa yirusera doona, wee itasera nɔɔ kɔruma.

Kɔba nɔɔba yiruse

¹⁵ Yen biru wɔllun gɔrado nɔɔba yiruse u win kɔba so. Yera nɔɔ damgisu nɔɔra Gusunɔ wɔllɔ su nɛɛ, handunia yenin banda kua Gusunɔ bɛɛɛn Yinni ka win Kirisigiru. U ko n bandu dii sere ka baadommaɔ. ¹⁶ Sanam mɛya guro gurobu yenda nne ye, be ba sɔ ben sina kitanu wɔllɔ Gusunɔn wuswaaɔ, ba kpuna ba Gusunɔ sɔamɔ ¹⁷ ba mɔ, Gusunɔ Yinni dam kpurogii, wunɛ wi a wɔa tɛ,
a raa ma wɔa,
sa nun siaramɔ

yèn sã a wunɛn dam bakam denda,
ma a wunɛn ban dibu torua.

¹⁸ Handuniagibu ba m̄aru b̄esira.

Ma wunɛn m̄aru ya tunuma.

Saa ya tura bu ka ḡaribu siri.

Saa maa tura bu ka wunɛn s̄am̄abu are w̄ɛ,

ka be ba nun naan̄e doke

ka be ba wunɛn ȳisiru nasie, baka ka buu.

Saa maa tura bu ka bu kam koosia

be ba handunia kam m̄.

¹⁹ Yera ba s̄aa yee te ta w̄ã Gusun̄o w̄oll̄o kenia ma woodan kpakorora tera win s̄aa yee te s̄o. Ma guru maakinu w̄ã mi, ka wurenu, ka guru gb̄asukunu ka tem ȳirubu, ka maa guru kpee bakanu.

12

Kur̄o goo ka yaa binti bintiru

¹ Yera ȳire bakarua gara s̄ōsira Gusun̄o w̄oll̄o. Kur̄o goo w̄ã mi, s̄ōwa s̄aa win yaberu ma u suru ȳorari ma u fur̄o kperi w̄okura yiruguu doke. ² Kur̄o wi, u gura m̄o, marubun wahala ka nuku wuriribu dera u wuri m̄.

³ Yera ȳireru gara kpam s̄ōsira Gusun̄o w̄oll̄o. Yaa binti binti sw̄ãaru garu ta w̄ã mi, ta winu n̄ōba yiru m̄o ka k̄ōba w̄okuru ma ta sina fur̄osu n̄ōba yiru doke. ⁴ Yaa ye, ya ka yen siru w̄ollun kperin b̄onu itase w̄oka ya k̄ō tem̄o. Ma ya da ya ȳõra kur̄o win wuswaā wi u k̄i u ma mi, yu ka wa yu win bii tem̄ u n̄ w̄eruma. ⁵ Yera kur̄o wi, u bii t̄on dur̄o mara wi u koo bwesenu kpuro kpara ka sii bokuru. Adama ba bii wi mwa ba ka n̄un da Gusun̄on mi, mi u s̄o win sina kitar̄o. ⁶ Kur̄o wi, u maa duka doona gbaburu gia mi Gusun̄o u n̄un ayeru s̄ōru kua bu ka n̄un n̄ōri s̄ō n̄ōru bu ka goobu ka wata (1.260).

⁷ Yera tabu seewa wəllu mi, Miseli Gusunən gəradoban wirugii ka win gəradoba ba tabu kua ka yaa binti binti te. Yaa ye, ka yen bwāa be, ba tabu kua. ⁸ Adama ba bu tabu di, ba ñ wure yaa ye, ka yen bwāabu ba n wāa wəllu mi. ⁹ Ba yaa binti binti bembere te kasa kua temə. Yaa ye, ya sāawa gasə gasən waa ye ba m̀ Yibirisi, ñ kun mε Setam, ye ya handuniagibu kpuro nəni wəkua. Ba ye kasa kua temə ka yen gəradoba sannu.

¹⁰ Yen biru, ma na nəəgiru garu nua wəllə ta nεε, tē səəra Gusunə bešen Yinni u ka faaba na. Win dam ka win banda səsira, ka win Kirisin yiiko. Domi ba besegibun mem manio kasa kua wəllun di wi u ra n bu mem manimə bururu ka yoka Gusunən wuswaaə. ¹¹ Besegii be, ba nùn tabu di ka Yāa kinε kpem ten yem ka ben seedan gari. Ba ñ ben wāaru garisi gāanu, ba tu gəə deria. ¹² Yen saabu, wəllu ka wərukobu i nukuru doru. Adama tem ka nim wəkun gbee swāara ko n kpā! Domi Setam ya beε sarema ka məru baka yèn sō ya yē ma saa fiikowa n ye tie.

¹³ Ye yaa ye, ya wa ma ba ye kōwa temə, yera ya kurə wi nəni səəbu wəri wi u bii tən durə mara mi.

¹⁴ Adama ba kurə wi gunə bake bakarun kasa yiru wē u ka yō sere win ayerə gbaburə mi n toma waa yen bəkun di, mi ba koo nùn nəəri saa ita ka bənu.

¹⁵ Yera waa ye, ya yen nəə wukia ma ya nim sia nge daa bakaru kurə win biruə kpa u ka nim diira.

¹⁶ Adama tem mu kurə wi faaba kua, mu mən nəə baaya mu nim mε mwε mε mu yara yaa yen nəən di.

¹⁷ Sanam mεya yaa ye, ya ka kurə wi məru bara gem gem, ma ya da yu ka win bwese te ta tie tabu ko, be kpuro be ba Gusunən wooda mem nəəwammε, be

ba Yesun seeda dimə. ¹⁸ Ma yaa ye, ya da ya yōra
yani sɛeri sɔɔ nim wōkun goorə.

13

Gbeeku yɛɛ yiru

¹ Yen biruwa na gbeeku yaa gaa wa ya yariə nim
wōkun di. Ya kəbi wəkuru mə ka winu nɔɔba
yiru, ma sina furə ga wāa kəbi yin baayeren wəllə,
ma yīsi kōsunu yorua yen winə. ² Gbeeku yaa ye
na wa ya sāa nge musuku gbeeku, ma yen naasu
sāa nge wəm gbārogisu, yen nɔɔ ga maa sāa nge
gbee sunəguu. Yaa binti binti te, ta ten tiin dam
gbeeku yaa ye wē ka maa ten sina kitaru ka ten
yiiko baka. ³ Gbeeku yaa yen wii teeru ta sāare ta
mɛɛra wa goo gookum, adama mɛɛra ye, ya bekura.
Handuniagibu kpuro ba ye mɛɛra ka gidi, ma ba ye
swī. ⁴ Təmbu kpuro ba yaa binti binti te sāwa yèn
sō ta ten yiiko gbeeku yaa ye wē. Ba maa gbeeku yaa
ye sāwa ba mɔ, wara sāa nge gbeeku yaa yeni. Wara
koo kpī u ka ye tabu ko.

⁵ Ba dera gbeeku yaa ye, yu woo kana gari ka gari
kam gere, ba maa ye yiiko kā yu ka yegiru ko suru
weeru, ka yiru. ⁶ Yera ya yen nɔɔ wukia ya Gusunə
gari kam gerusim wəri ka maa win yīsiru, ka win
wāa yeru, ka be ba wāa wəllə. ⁷ Ba ye swaa kā yu
ka naanɛ dokeobu tabu ko kpa yu bu tabu di. Ba
maa ye yiiko wē bweseru baateren wəllə, ka təmbu
kpuro ka barum baamere ka tem baamere. ⁸ Bèn
yīsinu ba n̄ yorua bu sere handunia tore, wāarun
tireru sɔɔ te ta sāa Yāa kinɛ kpendugiru te ba ka
yākuru kua, beya ba koo gbeeku yaa ye sā.

⁹ Ñ n mēn na, baawure wi u swaa mǝ, u nǝwǝ.
¹⁰ Wi ba koo pirišǝm mwa, pirišǝmwa ba koo nǝn mwa. Wi ba koo go ka takobi, takobiwa ba koo ka nǝn go. Saa ye sǝǝ, n weenε naanε dokeobu ba n tεmanε ben naanε dokebu sǝǝ.

¹¹ Yen biruwa, na kpam gbeeku yaa gaa wa ya yariǝ tem sǝǝn di. Ya kǝbi yiru mǝ nge yǝa kinε kpendun kǝbi, ma ya gari mǝ nge yaa binti bintiru.

¹² Yaa gbiikaa ya dera ya yen yiiko dendimǝ yen nǝni biru. Ya tem ka mēn tǝmbu tilasi kua bu ka yaa gbiikaa ye sǝ ye ba raa mεera kua goo gookum, ma ya bekura. ¹³ Yaa yiruse yeni ya maamaaki dabinu kua, sere ya dera dǝǝ u sarama wǝllun di temǝ tǝmbun wuswaaǝ. ¹⁴ Ya handunian tǝmbu nǝni wǝkua ka maamaaki yen yiiko ba ye wε yu ko yaa gbiikaa yen nǝni biru. Ya handuniagibu sǝǝmǝ bu yaa gbiikaa yen weenasia koowo ye ba raa ka takobi mεera kua, ma ya kun gu. ¹⁵ Yaa dǝaka ye, ya yiiko wa yu ka yaa gbiikaan weenasia ye wεsia wǝarugiru wε yu ka kpǝ yu gari ko nge tǝnu, kpa yu be ba yina bu ye sǝ kpuro go. ¹⁶ Ma yaa ye, ya tǝmbu kpuro tilasi kua, damgibu ka bwεεbwεεbu, gobigibu ka sǝarobu, yobu ka tii mǝwǝbu bu ka bu yǝreru kua ben nǝm geuǝ ñ kun mε ben sirinǝ. ¹⁷ Goo sari wi u koo kpǝ u dwe ñ kun mε u dǝra ma n kun mǝ ka gbeeku yaa yen yǝreru te ta sǝa yen yǝsiru, ñ kun mε yen yǝsirun damba.

¹⁸ Ye ya bwisi bikiamǝ wee. Baawure wi u bwisi mǝ u koo kpǝ u gbeeku yaa yen damban tubusianu gia. Domi damba ye, ya sǝawa tǝnu goon damba. Yeya nata ka wata ka nǝba tia (666).

Be ba yakian womu

¹ Yen biruwa na mεεra ma na Yāa kinε kpem te wa ta yō Siōnin guuru wōllō. Tōnu nārōbun suba wunaa weeru ka nne (144.000) ba ka nūn wāa mi, be ba win yīsiru ka win Baaban yīsiru yorua ben sirinō.

² Ma na nāo gagu nua wōllun di nge surun bakarun wurenu, nge guru gbāra bakabu. Nāo ge na nua ga sāawa nge ni mārōku sowoba soomān swīi. ³ Ba yō sina kitarun wuswaa, mi hunde koniba nne ye ka guro guro be, ba wāa. Ba womu kpōō mō ge goo kun kpē u gia ma n kun mō tōnu nārōbun suba wunaa weeru ka nne be ba yakia handunian di.

⁴ Tōn be, ba sāa be ba tii nenua dεeraru sōō, ba ñ kurō damaru koore. Ba Yāa kinε kpem te swīiwa baama kpuro mi ta dōō. Ba bu yakiawa saa tōmbun suunu sōōn di ba n ka sāa nge yāku gbiikii te ba Gusunō ka Yāa kinε kpem te kua. ⁵ Goo kun weesu nōore ben nōōn di, ba sāawa taare sarirugibu.

Wōllun gōradoba ita

⁶ Yera na kparam wōllun gōrado goo wa u yōōwa sere sere Gusunō wōllō, wi u koo Labaari gea ye ya ku ra kpe kpāra handuniagibun mi, tem baamere ka bweseru baatere ka barum baamere ka tōmbu kpuron mi. ⁷ U nōōgiru sua u nεε, i Gusunō nasio kpa i nūn bεεε wē, domi saa ya tura u ka tōmbu kpuro siri. I nūn sāawō wi u wōllu ka tem taka kua ka nim wōku ka bwii.

⁸ Wōllun gōrado yiruse u gbiikoo swīi u nεε, Babiloni, wuu bōkō ge, ga wōruma, ga wōruma, ge, ge ga tōmbu kpuro tilasi kua ba ka gen daa bereteke bakan tam nōra.

⁹ Gōrado itase u gbiikobu yiru ye swīi, ma u nōōgiru sua u nεε, baawure wi u gbeeku yaa ye

sāamə ka yen weenasia, ma u yen yīsiru mə win sirirə ñ kun mε win nəmuə, ¹⁰ wiya u koo maa Gusunən mərūn tam nə mε u koo wisi ka mən dam win mərūn nərə səə. Baawure wi u mə nge mε, u koo tōya wa dōə ka sōə bisu səə, gərado dεerobu ka Yāa kinε kpem ten wuswaaə. ¹¹ Dōə wi u nūn tōya mə win wiisu su ko su n seeməwa wəllə ka baadommaə. Ba ñ ko ba n maa wērabu mə bururu ka yoka, be ba gbeku yaa ye sāwa ka yen weenasia, ka be ba yen yīsirin yīreru mə.

¹² Gari yi səə, n weenε naanε dokeobu bu tɛmana, be ba Gusunən wooda mɛm nəəwa ma ba Yesu naanε kua.

¹³ Yen biru na kpam nəə gagu nua wəllun di ga nεε, n yeni yoruo, doo nəərugiba be ba gbimə saa tɛn di Yinnin naanε dokebu səə. Gusunən Hunde gerumə u mə, mɛya ni, ba koo wēra, domi ben səm geerun are koo bu swīi.

Handunian gēebu

¹⁴ Yen biru na mεera ma na guru wii kpikiru wa, goo sō mi nge tənun bii. Yēro sina furə wuraguu doke win wirə, ma u kəmbə neni ge ga nəə do.

¹⁵ Wəllun gərado goo u yara sāa yerun di, ma u wi u sō guru wiru wəllə nəəguru sua u nεε, a wunen kəmbə suo a gē, domi gēebun sanam mu tura, handunia ya ye bu ka gē. ¹⁶ Yera wi u sō guru wiru wəllə u win kəmbə doke handunia səə, ma u ye gā.

¹⁷ Gərado goo kpam yara sāa yerun di te ta wāa wəllə, win tii maa kəmbə neni ge ga nəə do.

¹⁸ Gərado goo maa yarima saa yāku yerun di, wi u dam mə dōən wəllə. U gbāra tāa tāa u wi u kəmbə nəə durorə neni sōəwa u nεε, a wunen kəmbə dokeo kpa a handunian dāa bii ni ba mə resəm səri, domi

nu ye. ¹⁹ Gərado wi, u win kəmbə doke ma u dāa binu sərə. Ma u nu wisi Gusunən mərū bakan dāa bii gama yerə. ²⁰ Ba resem dāa bii ni gama nin gama yerə wuun biruə. Ma dāa bii gama yee ten min di yem mu koka mu tərīa sere kilo gooba wunəbu (300), ma mən dukum maa tura sere dumin toro gendəə.

15

Wəllun gəradoba

ka gbee swāa dāa kinu

¹ Yen biru, na kpam yīreru garu wa Gusunə wəllə, ta kpā ma ta bərum mə. Ye na wa wee. Wəllun gəradoba nəba yiru ba gbee swāanu nəba yiru neni. Niya nu sāa gbee swāa dāa kinu, domi ni sərəa Gusunən mərū ya koo ka kpe.

² Yera na gāanu wa ni nu sāare yeru dikiguu ge ga burinε ka dāə. Na maa tən be wa be ba gbeeku yaa ye ka yen weenasia, ka yen yīsirun damba tabu di. Tən be, ba yə yeru gen wəllə ba mərəkunu neni ni Gusunə u bu wē. ³ Ba Məwisi Gusunən səm kowon womu mə ka maa Yāa kinε kpənduguu ba mə, “Yinni Gusunə dam kpurogii,

wunən səma kpā, ya maa sāa maamaaki.

Wuna a tem kpuron sina boko.

Wunən swεε yi sāa gem, yi dende.

⁴ Yinni, wara kun wunən bərum mə.

Wara koo yina u wunən yīsiru bεεε wē.

Domi wunε turowa a sāa dεero.

Tem baameren tamba koo na wunən mi, bu nun sā.

Domi baawure u wunən səm geenu wā.”

⁵ Yen biru na mεera na wa ba sāa yeru kenīa Gusunə wəllə mi win kuu bekurugira wāa.

⁶ Wəllun ɣəradoba nəəba yiru be ba gbee swāanu nəəba yiru neni mi, ba yara sāa yee ten min di. Ba yāa kpikinu sebua ni nu deere wasa wasa ma ba kpaki wuragii sēke ben gāasə. ⁷ Yera hunde koniba nne ben turo u ɣərado nəəba yiru ye yoruku wuraginu nəəba yiru wē ni nu Gusunən mərū yiba. Gusunə u sāawa Yinni wi u wāa sere ka baadommaə. ⁸ Ma sāa yee te, ta wiisu yiba Gusunən yiiko ka win dam sō. Goo kun maa kpē u du mi sere wəllun ɣəradoba nəəba yirun gbee swāanu nəəba yiru ye, yu ka wiru goora.

16

Gusunən mərūn yorukunu

¹ Yera na nəəgiri ɣaru nua saa sāa yee ten min di ta wəllun ɣərado be sōwa ta nē, bu doo bu Gusunən mərūn yorukunu nəəba yiru wisi handunia sə.

² ɔrado gbiikoo u da ma u win yoruku wisi temə. Yera bwisi tobi bu wisi nge fərənu be ba gbeeku yaa yen yīreru mə ba yen weenasia sāamə.

³ Sanam meya ɣərado yiruse u win yoruku wisi nim wōku sə. Nim mē, mu ɣəsia nge tən ɣorun yem, ma hunde koni baayere ya gu nim mē sə.

⁴ Yera ɣərado itase u win yoruku wisi daa bakanu ka bwii sə, ma nim mu ɣəsia yem. ⁵ Ma na ɣərado winin nəə nua wi u dam mə nim wəllə, u nē, Deero, wunε wi a wāa, a raa maa wāa, wuna a sāa gemgii a ka siri mēsum. ⁶ Domi ba naane dokeobu ka Gusunən səməbun yem yari, ma a bu yem wē bu nə. Meya ba ka weene. ⁷ Yen biru na nəə ɣagu nua saa yāku yeru min di ɣa nē, geema Gusunə Yinni dam kpurogii, wunen siribu sāa gem bu maa dende.

⁸ Yera gərado nnese u win yoruku wisi s̄ō w̄llō, ma s̄ō u dam wa u ka t̄ambu d̄ō kpakiri. ⁹ Ma t̄amba d̄ō kpakirira yam susu bakarun s̄. Ma ba Gusun̄n ȳsiru gari kam gerusi wi u yiiko m̄ gbee sw̄a nin w̄llō. Adama ba yina bu ḡr̄u ḡsia bu n̄n b̄εεε w̄.

¹⁰ Yera gərado n̄abuse u win yoruku wisi gbeeku yaa yen sina kitaru w̄llō. Ma n kua yam w̄kuru ketem yen bandun tem s̄ō. Ma t̄ambu ba ben yari temm̄ wuriribun s̄. ¹¹ Ma ba W̄rukoo gari kam gerusi ben wuribu ka bwisinun s̄. Adama ba yina bu ben kom k̄sum deri.

¹² Yera gərado n̄aba tiase u win yoruku wisi daa bakarun s̄ō te ba m̄ Efarati, ma ta gbera mam mam tu ka s̄ō yari yerun sinambu swaa k̄ bu t̄abura. ¹³ Ma na w̄εkunu ita wa ni nu tii ḡsia nge surenu, nu yarim̄ yaa binti binti ten n̄n di ka gbeeku yaa yen n̄n di ka maa s̄m̄ weesugiin n̄n di. ¹⁴ W̄εku ni, nu s̄awa Setam bw̄abu, be ba maamaaki m̄, ma ba d̄ō handunia kpuron sinambun mi bu ka bu m̄nna bu tabu ko Gusun̄n Yinni dam kpurogiin siribun t̄ru s̄ō.

¹⁵ Ma Yesun n̄ō ga n̄ōra u n̄ε, wee, na sisi nge gb̄n̄. Doo n̄ōrugiiwa wi u swaa m̄εra ma u win ȳanu kp̄arenu s̄a u ku ka swaa w̄ri tereru kpa u sekuru wa batuma s̄ō.

¹⁶ Yera w̄εku ni, nu sinambu kpuro m̄nna gam gum mi ba ra soku ka Heberum Aamagedom.

¹⁷ Yen biru, gərado n̄aba yiruse u win yoruku wisi wom dirum s̄ō. Ma n̄ōguru gara n̄ōra sina kitarun di s̄a yer̄ ta n̄ε, gari kpa. ¹⁸ Yera guru maakinu seewa ka wurenu ka guru gb̄asukubu ka tem ȳiru bakabu. Tem ȳiru bin kp̄ara banda. Bin

bweseru ta ñ koore saa mìn di ba tǎnu taka kua.
¹⁹ Wuu bǎkǎ ge, ga kurana wasi ita, ma tǎn tukobun
 wusu su wǎruka. Gusunǎ u Babiloni, wuu bǎkǎ
 ge yaaya ma u gu win mǎru bakan nǎran tam wē
 gu nǎ. ²⁰ Tem burenu kpuro nu doona, guunu
 kun maa waarǎ. ²¹ Yera guru kpee bakanu, ñin
 teera kilo weeru tura, nu tǎmbu wǎriki wǎllun di.
 Ma ba Gusunǎ gari kam gerusi guru kpee ñin nǎni
 swǎarun sǎ domi nǎni swǎa te, ta banda.

17

Kurǎ tanǎ kpoko

¹ Yera gǎradoba nǎɔba yiru be ba yorukunu nǎɔba
 yiru ye ñeni, ben turo u na u man sǎɔwa u ñeε,
 n na u koo man sǎɔsi nge mε ba koo ka kurǎ tanǎ
 kpoko wi siri bu sεεyasia wi u sǎ nim bakam wǎllǎ.

² Handunian sinamba ka kurǎ tanǎ kpoko wi daa
 bereteke kua, ma kurǎ tanǎ win daa bereteken tam
 mu handunian tǎmbu laakari bira.

³ Sanam meya gǎrado wi, u ñen bwēra sua kǎsi
 kǎsikum u ka da gbaburǎ. Miya na kurǎ goo wa u
 sǎ gbeeku yaa swǎa gaan wǎllǎ. Yen baama ba yīsi
 kǎsunu yorua ma ya winu nǎɔba yiru mǎ ka kǎbi
 wǎkuru. ⁴ Kurǎ wi, u yǎnu sebua ni nu kǎrǎnnǎ
 ka swǎa tobe sǎa, ma u buraru kua ka wura ka
 goo kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu. U wuran
 nǎra ñeni win nǎmaɔ yè sǎɔ gǎa kǎsunu ka win kurǎ
 tanǎ disi yiba. ⁵ Win sirirǎ yīsiru gara yorua tǎn
 tubusianu sǎa asiri. Yīsi te wee, Babiloni baka,
 handunian kurǎ tanǎbu ka daa bereteke kpuron
 mero. ⁶ Ma na wa tǎn be ba Yesu naane doken
 yem ka maa be ba win seeda din yem mu kurǎ wi
 bǎarumǎ.

Ye na nùn wa, na biti soora gem gem. ⁷ Yera gɔrado wi, u man sɔɔwa u nɛɛ, mban sɔna na biti soore. U koo man kurɔ win asiri tubusia ka maa gbeeku yaa ye u sɔni, ye ya winu nɔɔba yiru ka kɔbi wɔkuru mɔ. ⁸ Gbeeku yaa ye na wa mi, ya raa wasi adama ya ñ maa wãa. Ñ n sosi ya koo yari wɔru bɔkɔ nɔru sariruguun di yu da kam koo yerɔ. Handunian tɔmbu, bèn yĩsa kun wãa wãarun tireru sɔɔ bu sere handunia tore, ba koo biti soora bà n gbeeku yaa ye wa ya kpam kurama. Domi ya raa wasi adama ya ñ maa wãa.

⁹ Ye ya bwisi bikiamɔ wee. Winu nɔɔba yiru ye, ya sãawa guunu nɔɔba yiru nìn wɔllɔ kurɔ wi, u sɔ. Ya maa kpam sãa sinambu nɔɔba yiru. ¹⁰ Be nɔɔbu ba wɔruma kɔ, turo u gina wãa, wi u tie u ñ tunumam kpa. Sanam mɛ u koo maa na, u ñ koo tɛ. ¹¹ Ma gbeeku yaa ye ya raa wasi ma ya kun maa wãa, yen tiywa ya sãa sunɔ nɔɔba itase, u yarawa nɔɔba yiru yen min di ma u dɔɔ kam koo yerɔ.

¹² Kɔbi wɔku te na maa wa mi, ta sãawa sinambu wɔkuru be ba kun gina bandu dim kpa, adama ba koo yiiko wa bu bandu di kɔbi tia ka gbeeku yaa ye sannu. ¹³ Be wɔku te kpuro, himba tia ba mɔ, ba koo ben dam ka ben yiiko gbeeku yaa ye wẽ. ¹⁴ Ba koo ka Yãa kinɛ kpendu tabu ko, adama Yãa kinɛ kpɛm te, ta koo bu tabu di yèn sɔ ta sãa yinnibun Yinni ka sina boko. Ma be Gusunɔ u soka u gɔsa, be ba sãa bɔrɔkiniba, be ka Yãa kinɛ kpɛm te sannu ba koo maa sinam be tabu di.

¹⁵ Gɔrado wi, u maa man sɔɔwa u nɛɛ, nim mɛ na wa mi, mèn wɔllɔ kurɔ tanɔ wi, u sɔ, mu sãawa tɔmbu ka tɔn wɔru guni ka tem dabinun tɔmbu ka bwese dabinu. ¹⁶ Kɔbi wɔku te na maa wa mi ka

gbeeku yaa ye, ye kpurowa ya koo kurə tanə wi tusi. Ba koo ye u mə kpuro sua kpa bu nùn deri tereru. Ba koo win yaa tem kpa bu ye ya tie dāo meni muku muku. ¹⁷ Domi Gusunə u dera ba win gōru kīru kua. U dera ba nəo tia kua ba ben sinandun yiiko gbeeku yaa ye wē, sere win gari yi ka koorā.

¹⁸ Kurə wi na wa mi, u maa sāawa wuu bəka ge ga tem kpuron sinambu taare.

18

Babilonin wərumaa

¹ Yenin biru na kpm wəllun gərado goo wa u saram wee wəllun di. U yiiko baka mə, win buram, u balliməwa pari pari handunia kpuro səo. ² U nəogiru sua u nəe, ya wəruma, Babiloni baka ye, ya wəruma. Ya tē kua Setam bwāabun wāa yeru ka wəreku kəsū baageren kuku yeru ka gunə bəranugisu ka si su gəbun wāa yeru. ³ Domi tem kpuron təmbu ba yen daa bəretekən tam nərə. Handunian sinambu ba ka ye kurə tanə kookoosu kua, ma handunian tenkuba ba kua gobigibu yen daa bəretekən kpāarun sō.

⁴ Yera na kpm nəo gagu nua wəllun di ga nəe, i yarima nən təmbu, i yarima yen min di kpa i ku ka ye yen durum bənu ko kpa i ku ra tii kpēe yen gbee swāanu səo. ⁵ Domi yen durum ya wəllu girari, ma Gusunə u yen kom kəsum yaaya. ⁶ I ye kəsieyo nge mə ya bēe kua. I ye kəsieyo nge mə ya bēe kuan nən yiru. I yen nərə yibio ka tam mə mu bəəbu nən yiru n kere nge mə ya bēe səka. ⁷ I ye tōya ka nuku sankiranu kəsio, nge mə ya yen yiiko ka dukian doo nəaru di. Domi ya yen tii sōwa ya nəe, wee,

ya sō nge sina boko, ya ñ sāa gōmini. Mēya ya ñ maa nuku sankiranu wasi pai. ⁸ Yen sō, yen gbee swāara koo ye deema sōo teerun sōo, baranu ka nuku sankiranu ka maa gōaru, kpa yu dōo mwaara muku muku. Domi Yinni Gusunō wi u ye siri u sāa damgii.

⁹ Handunian sinambu kpuro be ba ka ye kuro tanaru ka daa bereteke kua ba koo swī, ba koo weeweenu ko yen sō, sanam me ba yen dōo mwaarabun wiisu mēera. ¹⁰ Ba ko ba n yō n desire yèn sō ba yen nōni swāarun berum mō, kpa bu nēē, Babiloni wuu bōkō damguu, a kam kua, a kam kua. Kōbi tia sōara siribu nun di.

¹¹ Handunian tenkuba ba koo ye swīisi ka nuku sankiranu yèn sō goo kun maa ben kianu dwemō ¹² ni nu sāa wura ka sii geesu ka kpee gobi bekēginu ka goo kpikinu ka beka ye ba kua ka wēē damgii, ka ni ba kua ka kōrōnnō ka beku mari marinu ka maa beku wunōmginu. Goo kun maa dāa gobigia dwemō ka yabu bwese bweseka ye ba kua ka suunu donnu ka dāa yīsinuginu ka sii gandu ka sisu ka kpee kpikinu, ¹³ ka maa dārun kokosun buuru te ba mō kaneli, ka kpee yānu ka turare ka gum mē ba mō miru, ka gum swām ka tam ka gum ka som ka alikama ka nēē ka yāanu ka dumi ka yin kekēba ka maa tōmbun tii. ¹⁴ Ma tenku be, ba ye sōwa ba nēē, gāa geenu kpuro ni a ra raa kā nu n sāa wunēginu nu nun doonari, wunen dukia ka gāa buranu kpuro nu nun nōma yande, tōnu kun maa ni wasi pai. ¹⁵ Gāanu kpuron tenkuba be ba yen sō kua dukiagibu, ba koo yōra n tonde, ba n sumō ba n weeweenu mō yen nōni swāarun berum sō ¹⁶ ba n mō, wee, wuu bōkō ge, ga kam kua ge ga raa

tii buraru bera ka yāa ni ba kua ka wēe damgii ka ni ba kua ka kārānnā ka beku wunāmginu ka sere maa wuraba ka kpee gobi bekeginu ka goo kpikinu. ¹⁷ Ma kabi tia sōo gen dukia kpuro ya kam kua.

Goo nimkusu kpuron wirugibu ka be ba dua sōo ka goo nimkusun sām kowobu ka be kpuro gesi be ba dim waamā nim wōku sōo, ba yōra ba desire ¹⁸ ba nāogiru sua ye ba wuu gen dōo mwaarabun wiisu wa ba nēe, wuu gagu maa sari nge wuu bōkō geni. ¹⁹ Ba tii yanim wisimā winā ba sumā ka nuku sankiranu ba nāogiru mō ba mō, wuu bōkō ge, ga kam kuawa. Gen dukiawa be ba goo nimkusu mō ba ka kua gobigibu. Ma kabi tia sōo ye kpuro ya kua bansu.

²⁰ Wollu, a gōru doru wuu gen sō. Bēe maa naane dokeobu ka gōrobu ka Gusunān sāmābu, i gōru doru yēn sō Gusunā u gu siri ye ga bēe kuan sō.

²¹ Yera wōllun gōrado damgii goo kperu sua ta ka nēe bakaru nē ma u tu sure nim wōku sōo u nēe, nge meya ba Babiloni wuu bōkō ge sura temā ka dam, ga ñ maa waarō pai. ²² Ba ñ koo maa mārōkunun swīi nō wunen mi ka wom kowobu ka gaasiranu ka kabi. Ba ñ koo maa sām bwese bwesekan kowobu wa, ba ñ koo maa nēe te ba nammān damu nō. ²³ Ba ñ maa fitilan yam bururam wasi mi, ba ñ maa kurō kpaa durōbu ka kurō kpaobun nōo nōāmō. Wunen tenkubara ba raa dam bo handunia gira sōo, ma a ka wunen dobo dobo tem kpurogibu nāni wōkua.

²⁴ Ba maa Gusunān sāmābun yem ka naane dokeobugum wa wunē sōo ka be kpuron yem gesi be ba go handunia kpuro sōo.

19

¹ Yen biru na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu wɔllɔ ga nɛɛ, su Gusunɔ bɛsɛn Yinni siara. U s̄awa faaba kowo, u yiiko ka dam mɔ. ² Win siribu s̄aa gem bu maa dɛnde. Domi u kurɔ tanɔ kpoko wi siri wi u handunia kpuro sankɔ ka win daa bɛrɛtɛkɛ ma u n̄n sɛyasia yɛn s̄ɔ u win sɔm kowobu go. ³ Ma ba kɔam nɔɔguru sua ba nɛɛ, su Gusunɔ siara, wuu bɔkɔ gen d̄ɔɔ wiisu ko n yɔɔmɔwa sere ka baadommaa. ⁴ Yera guro gurobu yɛnda nne ye ka hunde koni nne ye, ba kpuna Gusunɔn wuswaaɔ mi u s̄ɔ win sina kitarɔ, ba n̄n s̄awa ba nɛɛ, ami, su Gusunɔ siara.

Ȳaa kinɛ kɔɛndun

kurɔ kɔaa t̄ɔɔ bakaru

⁵ Sanam mɛya nɔɔ gaga maa nɔɔra saa sina kitaru gian di ga nɛɛ, i Gusunɔ bɛsɛn Yinni siaro bɛɛ win sɔm kowobu kpuro, bɛɛ be i n̄n nasie, baka ka buu. ⁶ Yera na nɔɔ nua nge tɔn wɔrun wurenu, ga s̄aa nge surun bakaru n̄ kun mɛ guru gb̄asuku bakanu, ga nɛɛ, su Gusunɔ bɛsɛn Yinni dam kpurogii siara domi u bandu di. ⁷ I de su ȳɛri kɔa bɛsɛn nuki yi dora. I de su n̄n bɛɛɛ w̄ɛ domi Ȳaa kinɛ kɔɛndun kurɔ kɔaara tunuma, kurɔn tii maa s̄ɔru kɔa. ⁸ Ba dera u ȳaa kpiki bɛɛɛginu sebua ni nu dɛɛre wasa wasa. Ȳaa bɛɛɛgii ni, nu s̄awa naane dokeobun kookoo geesu.

⁹ Yera gɔrado wi, u man s̄ɔɔwa u nɛɛ, a yeni yoruo, doo nɔɔrugiba be ba dim soka Ȳaa kinɛ kɔɛndun kurɔ kɔaa yerɔ.

U maa man s̄ɔɔwa u nɛɛ, gari yi, Gusunɔn gari geen tii tiwa.

10 Yera na yiira win naasɔ n ka nùn sã, adama u nɛɛ, n ku ko mɛ, u sãawa nɛn sɔm kowosi ka maa nɛn berusebu kpurogii be ba Yesun gem seeda di, n Gusunɔ sãawɔ.

Domɪ seeda ye ba Yesu diiya, yeya ya sãa Gusunɔn sɔmɔbun garin nuuru.

Maasɔ dum kaagii

11 Na maa wa Gusunɔ wɔlla wukiara ma dum kaa gaa kurama. Wi u ye sɔni win yĩsira Gemgii ka Bɔrɔkini. Gem sɔra u ra siri, mɛya u ra maa ka tabu ko. 12 Win nɔni sãawa nge dɔɔ yara, ma u sina furɔ dabinu doke win wirɔ. Ba yĩsiru garu yorua win sirirɔ te goo kun yɛ ma n kun mɔ wi turo. 13 U yaberu sebua te ba wasa yem sɔɔ. Win yĩsira Gusunɔn gari. 14 Wɔllun tabu kowobu ba nùn swii ba dum kaaba sɔni, ma ba yabe kpiki bɛɛɛginu sebua ni nu dɛere wasa wasa. 15 Win nɔɔn di takobi nɔɔ doragia yara ye u koo ka tem dabinun tɔmbu tabu di. U koo bu kpɔra ka sii bokuru kpɔ u dãa binun nim gama mɛ mu sãa Gusunɔ Yinni dam kpurogiin mɔru baka. 16 Win yaberɔ ka win taarɔ yĩsi teniwa ta yorua, sina boko ka yinnibun Yinni.

17 Na maa wɔllun gɔrado goo wa u yɔ sɔɔ sɔɔ. Ma u gunɔsu kpuro nɔɔgɪru sue si su yɔɔwa sere sere wɔllɔ u nɛɛ, i mennama Gusunɔn dim soku yerɔ. 18 I na kpɔ i sinambu ka tabu sinambun yaa di ka tabu kowo damgibugia, ka dumi ka yin maasɔbugia ka sere tɔmbu kpuron yaa, yobu ka tii mɔwɔbu, baka ka buu.

19 Yera na gbeeku yaa ye wa ka handunian sinambu ka ben tabu kowobu. Be kpuro ba menna bu ka wi u duma sɔni mi tabu ko ka win tabu kowobu. 20 Ba gbeeku yaa ye mwa

ka sāmō weesugii wi sannu, wi u raa sām maamaakiginu kua gbeeku yaa yen nōni biru. Win sām maamaakiginun sōna u bu nōni wōkua be ba raa gbeeku yaa yen yīreru mō, ma ba yen weenasia sāwa. Ba gbeeku yaa ye ka sāmō weesugii wi kp̄εε wasi wasiru dōō bweru sōō, wi u mwaaaramō ka sōō bisu. ²¹ Ba ben tabu kowobu go ka takobi ye ya yara saa maasō win nōn di. Ma gunōsu kpuro su ben yaa di su deba.

20

Wōō nārōbu

¹ Yen biru na kram wōllun gōrado goo wa u saram wee wōllun di, u wōru bōkō nōru sariruguu gen kōkōrō nēni ka yōni bēkē. ² U yaa binti binti te sēre ye ya sāa gasōn waa ye ba mō Yibirisi ka Setam, ma u ye bōkua ka yōni yi, sere wōō nārōbu (1.000). ³ Ma gōrado wi, u ye bōrie wōru bōkō ge sōō, u bērisi ma u yīreru doke kpa yu ku maa ka bwesenu kpuro nōni wōke sere wōō nārōbu yu ka kpe. Yen biruwa ba koo ye kēnia bu ye kusia saa fiiko.

⁴ Na maa sina kitanu wa. Be ba sō nin wōllō ba bu yōllaa kua bu ka siribu ko. Na maa tōmbun hundeba wa be ba wiru bura Gusunōn gari ka Yesun seedan sō, ka be ba ñ gbeeku yaa ye sāwa ñ kun mē yen weenasia, ba ñ maa wure ba n yen yīreru mō ben sirinō ñ kun mē ben nōmaa. Ba seewa gōrin di ma ba bandu di ka Kirisi sannu wōō nārōbu. ⁵ Yeniwa ya sāa gōribun see gbiikibu. N deema, gōri be ba tie ba ñ seewe gōrin di sere wōō nārōbu ye, yu ka yibu. ⁶ Doo nōōrugiba be ba bōnu mō see gbiikibu sōō. Ba sāa be ba wuna nēnem Gusunōn sō. Gōō yiruse kun maa yiiko mō be sōō, domi ba ko ba

n s̄awa Gusun̄o ka Kirisin ȳaku kowobu, ba ko n ka n̄un bandu dii w̄ō n̄ar̄abu.

Ba Setam tabu di

⁷ W̄ō n̄ar̄abu ȳa n yiba ba koo Setam ȳsu yen piris̄am di, ⁸ ya koo yari yu da yu handunian bwe-senu kpuro n̄ni w̄ke ni ba m̄ Maḡogu ka nin wirugii Ḡogu, kpa yu nu m̄na bu ka tabu ko. Ba koo d̄abia nge nim w̄kun goorun yani s̄eri. ⁹ Be wee ba wee ba t̄erie, tem kpuro s̄o ma ba naane dokeobun sansani sikerena ka wuu ge Gusun̄o u k̄i. Adama u dera d̄ō u sarama w̄llun di, ma be kpuro ba d̄ō mwaara. ¹⁰ Yera ba Setam ye ya raa t̄ambu n̄ni w̄kuā kp̄ē d̄ō bwer̄o wi u mwaaram̄o ka s̄ō bisu, m̄i s̄ō ba raa gb̄ee ku yaa ye ka s̄om̄o weesugii wi kp̄ē. Miya ba koo n̄ni sw̄āa bakaru wa w̄kuru ka s̄ō s̄ō sere ka baadommāo.

Siri d̄aakibu

¹¹ Yera na maa sina kita kpiki bakaru wa ka wi u s̄ ten w̄ll̄o. Ma tem ka w̄lla duka doona win wuswaan di, yen gaa kun maa waar̄o. ¹² Yen biru na ḡribu wa, baka ka buu, ba ȳo sina kita ten wuswaāo. Ma ba tirenu wukia ka maa tireru garu te ba m̄ w̄aarun tireru. Ba ḡribu siri nge m̄ ben kookoosu n̄ si ba yorusi tire ni s̄ō. ¹³ Sanam m̄ya nim w̄ku ga ka gen ḡribu na, ma ḡo ka ḡribun w̄ā yera maa ka begibu na be ba raa n̄ni. Ma ba be kpuro siri nge m̄ ben baawuren kookoosu n̄. ¹⁴ Yera ba ḡo ka ḡribun w̄ā yee te sua ba kp̄ē d̄ō bwee te s̄ō. N deema, d̄ō bwee tera ta s̄ā ḡo yiruse. ¹⁵ Baawure w̄n ȳisuru ba ñ yorua w̄aarun tire te s̄ō, ba n̄un sua ba kp̄ē d̄ō bwee te s̄ō.

21

Wɔn kpaaru ka tem kpaam

¹ Yen biruwa na wɔn kpaaru ka tem kpaam wa. Wɔn gururu ka tem gurum baa doona, nim wɔku ga ñ maa wãa. ² Ma na wuu dɛɛrɔ wa, ge ga sãa Yerusalemu kpa, ga saram wee Gusunɔ wɔllun di, ga sɔɔru sãa nge kurɔ kpao wi u buraru sãa u win durɔ mara. ³ Na maa nɔɔgiru nua sina kitarun di ta nɛɛ, wee tẽ, Gusunɔn wãa yera wãa tɔmbun suunu sɔɔ, u ko n wãa ka be, ba koo maa ko wigibu. Gusunɔn tii u ko n wãa ben suunu sɔɔ. ⁴ U koo bu ben nɔni yĩresu kpuro woka. Gɔɔ kun ko n maa wãa ka win nuku sankiranu ka swĩi ka wuriribu domi gasɔn gãanu nu doona kpuro.

⁵ Sanam meya wi u sɔ sina kitarɔ u nɛɛ, wee na gãanu kpuro kua kpaanu.

U maa man sɔɔwa u nɛɛ, n yeni yoruo domi win gari, gari geeya, yi maa sãa naanɛgii.

⁶ Ma u man sɔɔwa u nɛɛ, ye kpuro ya kpa, wiya gãanu kpuron tore ka nin wii gowo wiya maa gbiikoo ka dãako. Baawure wi nim nɔru ga mɔ u koo nùn nim kẽ nim wãarugim bwian di n kun ka kɔsiaru. ⁷ Baawure wi u tabu di, win tubi wee, u ko n sãa win Yinni kpa wi, u maa ko win bii. ⁸ Adama berurobu ka naanɛ doke sarirugibu ka kom kɔsumgibu ka tɔn gowobu ka sakara kowobu ka dobo dobogibu ka bũu sãabu ka wee kowobu kpuro, ba koo ben bɔnu wa dɔɔ bwerɔ wi u mwaamɔ ka sɔɔ bisu. Yera ya sãa gɔɔ yiruse.

Yerusalemu kpa

⁹ Yera gɔradoba nɔɔba yiru be ba raa yorukunu nɔɔba yiru nɛni nì sɔɔ gbee swãanu nɔɔba yiru wãa,

ben turo u na u man sōwa u nεε, n na, u koo man kurə kpao sōsi wi u sāa Yāa kinε kpem ten kurə.

¹⁰ Sanam mēya gərado wi, u nen bwēra sua kāsī kāsikum u ka da guu bakaru garun wəllə. U man Yerusalemu wuu dεerə ge sōsi ga saram wee Gusunə wəllun di, ¹¹ ga ballimə Gusunən yīikon giriman sō nge kpee sō tiro gobi bekεguu ge ba mō yasipu, ge ga dεere nge diki kpika. ¹² Ma gbāra bakara gu sikerenε te ta kənnəsū wəkura yiru mə, ma wəllun gərado ba wəkura yiru ba kənnə si kōsu. Kənnə si sōra Isirelin bibun bwesenu wəkura yirun yīsa yorua. ¹³ Gbāra ten goonu nne nne ye, kənnəsū ita itawa nu mə. Kənnəsū ita wāa sō duu yeru gia, ita maa wāa sō yari yeru gia, ma ita ita wāa yēsa ka yēsa. ¹⁴ Ba wuu gen gbāraru swīwa kpenu wəkura yirun wəllə, nin wəllə ba Yāa kinε kpendun gərobu wəkura yirun yīsa yorua.

¹⁵ Wəllun gərado wi u ka man gari kua u yīirutia wuragia neni u ka wuu ge yīire ka gen kənnəsū ka gen gbāraru. ¹⁶ Wuu gen goonu kpuro nu nεwa, gen yasum ka gen dεebu tia. Gərado wi, u gu yīira ka win yīirutia. Wee, gen dεebu kua kilo nərəbun suba yiru ka goobu (2.200). Mēya maa gen yasum ka gen gurum. ¹⁷ Gərado wi, u maa gbāra te yīira ma ta kua gəm soonu wunaa weeru ka nne. U yīirumə ka win yīirutia yèn bweseru tamba maa mə. ¹⁸ Ba wuu gen gbāraru kuawa ka kpee gobiginu ni nu nəni bwese bweseka mə ma ba wuu gen tii kua ka wuran tii tii ye ya dεere nge diki. ¹⁹ Ba wuu gen gbāraru kpeεkpεku buraru kua ka kpee gobiginu. Kpee nin gbiikira ni nu nəni swāaru mə, nin yiruseru ni nu nəni boogu mə, itaseru ni nu nəni bwese bweseka gεε mə, nneseru ni nu nəni

wuru beku mə. ²⁰ Nəəbuseru ni nu nəni berə wuru mə, nəəba tiaseru ni nu nəni swāaru mə, nəəba yiruseru ni nu nəni wuru beku mə, nəəba itaseru ni nu nəni berə wuru mə, nəəba nnəseru ni nu nəni dəm buuru mə, wəkuruseru ni nu nəni wuru beku ka dəm buuru mə, wəkura tiaseru ni nu nəni dəm buuru ka swāaru mə, wəkura yiruseru ni nu nəni gaadura mə. ²¹ Ma ba gamboba wəkura yiru kua ka kpee kpiki gobi bəkəginu wəkura yiru. Ba gambo baayere kua ka kpee kpiki nin teeru. Ma ba wuu gen swaa kua ka wuran tii tii ye ya s̄aa nge diki kpika.

²² Na ñ s̄aa yeru wa wuu ge s̄əə yèn s̄ə Gusunə Yinni dam kpurogiin tii ka maa Yāa kinε kpem te, ba s̄aa gen s̄aa yeru. ²³ Wuu ge, ga ñ maa s̄əə ñ kun mε surun bukata mə ga n ka yam dəere, yèn s̄ə Gusunən yiikon girima ballimə ge s̄əə, ma Yāa kinε kpem te, ta s̄aa gen fitila. ²⁴ Tem kpuron tambu ba koo s̄i gen yam bururam s̄əə, kpa tem girum sinambu bu ka ben yiiko ye ba raa mə na ge s̄əə. ²⁵ Wuu gen kənnəs̄u su ko su n keniarewa saa baayere, domi wəkura kun maa koorə mi. ²⁶ Ba koo ka tem kpuron yiiko ka mən bεere na wuu ge s̄əə. ²⁷ Adama ḡaa k̄s̄unu kun duə wuu ge s̄əə pai, mēya maa t̄ənu wi u kom k̄sum ka weesu mə. Be ba koo du mi, beya bèn ȳisa ba yorua Yāa kinε kpem ten tireru s̄əə te ta s̄aa wāarun tireru.

22

¹ Gərado wi, u man nim wāarugim daaru s̄əəsi te ta ballimə nge diki kpika, te ta k̄okumə Gusunə ka Yāa kinε kpem ten sina kitarun di. ² Ma ta kokusimə wuu gen swaan suunu s̄əə. D̄aa wāaruginu ȳə daa

ten goo gooka ni nu ra ma nən wəkura yiru wōō tia sōō, nən teeru suru baawure. Dāa nin wurusa ba ra ka tim ko bu ka tem kpuron tambu bekia. ³ Bōri gεε kun ko n maa wāa wuu ge sōō.

Gusunō ka Yāa kinε kpem ten sina turara ta ko n wāa mi, kpa win sām kowobu bu nùn sā. ⁴ Ba koo win wuswaa wa kpa win yīsiru ta n yorua ben sirinō. ⁵ Wōkura kun ko n maa wāa mi. Ba n ko ba n fitilan yam bururam bukata mō n kun mε sōōgim, domi Yinni Gusunōwa u ko n sāa ben yam bururam. Ba koo maa bandu di sere ka baadommaō.

Yesun wuramaru

⁶ Yera gōrado wi, u man sōōwa u nεε, gari yini gari geen tiywa, yi maa naane mō. Gusunō wi u win sāmabu kpare, u win gōrado gōrima win sām kowobun mi u ka bu sōōsi ye ya koo ko n n sosi fiiko.

⁷ Yesu nεε, wee u sisi u n tεεmō. Doo nōōrugiiwa wi u tire tenin gari mēm nōōwa.

⁸ Nε Yohanu na yabu yeni nua, na maa ye wa. Ye na ye nua na ye wa na kpa, na kpuna wōllun gōrado win wuswaaō wi u man ye kpuro sōōsi, n ka nùn sā.

⁹ Adama u man sōōwa u nεε, n ku ko mε, u sāawa nen sām kowosi ka nen beruse Gusunōn sāmabugii, ka sere be kpurogii be ba tire tenin gari mēm nōōwa. N Gusunō sāawō.

¹⁰ Yera u maa nεε, n ku tire tenin gari bere domi saa ya turuku kua yi ka koora. ¹¹ Wi u kōsa mō u n win kōsa mō u n bō. Wi u daa disinugia mō, u n win daa disinugia mō u n bō. Wi u maa gea mō u n win gea mō u n bō. Wi u maa sāa tōn dεero u de Gusunō u n maa nùn dεerasiamō.

¹² Yesu nεε, wee, u sisi u n tεεmō. U koo ka are na u baawure kōsia nge mε win sāmbara nε. ¹³ Wiya u

sāa gbiikoo ka biruko, wiya gāanu kpuron tore ka nin wii gowo.

¹⁴ Doo nārugiba be ba ben yānu tea wasa wasa, ba n ka bōnu mā dāa wāarugirun binu sōo kpa bu du wuu ge sōo, saa gen kōnnōn di. ¹⁵ Adama kom kōsum kowoba kun duō wuu ge sōo, ka dobo dobo kowobu ka sakara kowobu ka tōn gowobu ka būu sōobu ka baawure wi u weesu kī u mō.

¹⁶ Wi, Yesu u bεε win gārado gārīa u ka bεε gari yini sō win yigbenun sō. Wiya Dafidin sikadobu wi u sāa nge kpīi kpaaru win yenuō. U sāawa yam sārērun kpera ye ya ballimō.

¹⁷ Hunde Dεero ka maa kurō kpaō ba gerumō, u na.

Baawure wi u gari yi nōmō u de u maa nεε, u na.

Wi nim nōru ga mō u na. Wi u maa nim wāarugim kī, u mōo n kun ka kōsiaru.

Garin wii goberu

¹⁸ Nε Yohanu na baawure sōomō, wi u tire tenin gari nōmō, goo ù n gari gεε sosi yi ba yorua mini sōo, Gusunō u koo yēron tōya sosi ka gbee swāa ni ba yorua tire teni sōo. ¹⁹ Meya maa wi u gari gεε kawa tire tenin garin di Gusunō u koo yēro bōnu bira dāa wāarugirun binu sōo, ka maa wuu dεērō ge sōo, ge ba tubusia tire teni sōo.

²⁰ Wi u gari yini kpuro gerua u yi sirewa u nεε, meya, u sisi u ñ tεemō.

Ami, a na Yinni Yesu.

²¹ Yinni Yesun durom mu n ka wigibu kpuro wāa. Ami.

Bibeli Gusunɔn Gari
The Holy Bible in the Baatonum language of Benin,
also called the Bariba language

copyright © 2013 SIM

Language: Bariba (Baatonum)

Translation by: SIM International

Bariba, Bibeli Gusunɔn Gari

This translation, published by the UEEB/SIM au Benin, was published in 1996.

If you are interested in obtaining a printed copy, please contact the SIM at SIM, BP 15, Parakou, Benin.

This translation text is made available to you under the terms of the Creative Commons License: Attribution-Noncommercial-No Derivative Works. (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/3.0/>) In addition, you have permission to port the text to different file formats, as long as you do not change any of the text or punctuation of the Bible.

You may share, copy, distribute, transmit, and extract portions or quotations from this work, provided that you include the above copyright information:

You must give Attribution to the work.

You do not sell this work for a profit.

You do not make any derivative works that change any of the actual words or punctuation of the Scriptures.

Permissions beyond the scope of this license may be available if you contact us with your request.

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures.

Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2014-09-10

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files
dated 29 Jan 2022
00601790-b883-5da1-83f2-d05a7fa289a8